

Marita Simons-Deen

Overdenking - 4 mei 2024

Het is voor mij een eer dat ik vanavond de overdenking mag uitspreken. Als peutertje maakte ik deel uit van het laatste grote transport uit Westerbork, op 13 september 1944.

Het is een wonder dat ik hier sta. Ondanks dat ik later achter de oorzaak van dit wonder kwam, vind ik het nog steeds een wonder.

Ik ben geboren in februari 1942 in Amsterdam. Mijn moeder was in 1933 uit Duitsland gevlucht en heeft hier als dienstmeisje gewerkt. In 1941 zijn mijn ouders getrouwd. Mijn moeder heeft Auschwitz, de dodenmars, Breslau Hundsfeld en Bergen-Belsen overleefd. Mijn vader is aan de tyfus bezweken in het concentratiekamp in het getto van Warschau.

Aan de eerste jaren van mijn leven heb ik geen herinnering.
Ik hoor nog regelmatig feiten over mijzelf tijdens de oorlog, die ik
niet kende.

Mijn ouders werkten bij de Joodse Raad. Ik werd ondergebracht bij
familie, maar ben toch enkele malen in de crèche van de Hollandsche
Schouwburg beland. Mijn moeder die zich uitgaf als
verpleegster, heeft mij er steeds weer uit kunnen halen.

Onlangs was ik bij de opening van het Holocaustmuseum en liep in
de gang naast de muur waarover de babi's en peuters
getild werden als ze uit de crèche gered werden. Dat gevoel was
heftig voor mij.

Uiteindelijk gaven mijn ouders mij in onderduik bij een kinderloos
echtpaar in Amsterdam. Daar ben ik verraden en kwam als
peutertje op 27 juli 1944 in de kinderbarak in Westerbork terecht.

Mijn ouders waren al op 27 mei 1943 in Westerbork aangekomen en
op 1 augustus gedeporteerd.

Kinderen die in de onderduik waren verraden, kwamen in
Westerbork in de weeshuisbarak terecht. In september 1944 waren
wij met 51 kinderen. Omdat de meesten van ons erg jong waren en
amper konden praten of alleen onze onderduiknaam kenden,
stonden we op de *Liste Unbekannte Kinder*. Bij onze voornaam,
achternaam en geboortedatum stond een vraagteken.

Wat mij nog steeds verbaast is dat bij mij - en sommige andere
kinderen - wel alle items klopten.

De kinderen werden met het laatste transport gedeporteerd.
Op onze lijst stond als bestemming Auschwitz. Maar Auschwitz was
doorgestreept. Mijn eerste wonder. Veel later hoorde ik dat dit te
danken was aan Truus Wijsmuller. Zij was voor de oorlog al actief in
de hulp aan joodse vluchtelingenkinderen. Ook tijdens de bezetting
probeerde ze waar mogelijk haar invloed te doen gelden. Ze heeft

kampcommandant Gemmeker medegedeeld dat wij geen Joodse kinderen waren, maar kinderen van Duitse soldaten. Wij zijn toen gedeporteerd naar Bergen-Belsen.

Behalve het jongste meisje, geboren in 1943, hebben de kinderen de reis overleefd. In Bergen-Belsen werden we verzorgd door Nederlandse gevangenen. Na de oorlog vertelde mijn moeder dat zij, toen ze in Bergen-Belsen aankwam, van die vrouwen hoorde dat haar dochtertje daar geweest was. Ze was in paniek en begreep het niet.

Ik was toch ondergedoken. Verraad was toen nog niet bekend.

Na 2 maanden moesten we weg uit Bergen-Belsen omdat er tyfus heerste. Ik heb dat nooit begrepen. Ik dacht dat als ik een Duitser was, zou denken, "laat ze de tyfus krijgen, dan ben ik van ze af".

Op de transportlijst stond weer bestemming Auschwitz doorgestreept. We werden gedeporteerd naar Theresienstadt.

Het derde kamp waar ik als peutertje terecht kwam.

Op 8 mei 1945 is Theresienstadt door het Rode Leger

bevrijd. Op 9 juli 1945 ben ik gerepatrieerd. Hoe weet ik niet.
Tot dan heb ik nog geen enkele herinnering. Ook niet mijn hereniging
met mijn moeder. Ik was toen ruim 3 1/2 jaar.

Mijn eerste herinnering is toen ik op de kleuterschool zat.

Ik was toen 4 jaar. 'Het' of beter gezegd 'mijn' oorlogsverleden
speelde geen enkele rol. Ik wist niet dat ik een oorlogsverleden had.

Pas later viel mij van alles op. Dat we kort na de oorlog arm waren.

Dat niemand ons hielp. Dat ik geen papa, oma's en opa's had.

Maar er werd niet over gesproken. En ik vroeg niet. Waarom? Ik weet

het niet. Jaren later merkte ik dat op mijn lagere school veel Joodse

kinderen hebben gezeten. Er werd niet over gepraat.

Ook niet tijdens mijn middelbare school en ook niet tijdens mijn

studie. Ik leefde als 't ware onbekommerd.

Toen ik 10 jaar oud was, ontmoette mijn moeder een partner.

Een Jood uit Polen ook met een heftig oorlogsverleden. In het getto

van Warschau heeft hij zijn vrouw en twee zoontjes verloren en

daarna de ergste vernietigingskampen overleefd. Hij was erg goed voor mij. Maar zijn verleden en dat van mijn moeder, waarvan ik de ernst pas later ontdekte, gaf een drukkende sfeer in huis en ook de nachtmerries waren hoorbaar en heftig.

Maar ik was niet met de oorlog bezig. Ik studeerde. Trouwde. Mijn man promoveerde en werd toen gevraagd of hij in Israël wilde komen werken. We hebben daar 3 jaar gewoond en zijn naar Nederland teruggekeerd. Ik wilde dat mijn kinderen hun oma's en opa's regelmatig konden zien. En ook dat deze grootouders, die zoveel hadden meegemaakt, van hun kleinkinderen konden genieten.

Rond 1990 ging één van de onbekende kinderen op zoek naar zijn lotgenoten en heeft de meesten gevonden. Er kwam een jaarlijkse reünie op onze transportdatum: 13 september. We voelden een band. Maar het meest opvallende bij deze bijeenkomsten was dat er nooit over de oorlog gesproken werd.

Mijn interesse voor mijn oorlogsverleden begon in 2012 toen ik werd benaderd door Mieke Tillema die een biografie wilde schrijven over mijn schoonmoeder, Ida Simons. Door het zoeken naar gegevens, werd mijn interesse gewekt. Ik wilde steeds meer weten.

Ik werd uitgenodigd door de Gedenkstätte Bergen-Belsen om mijn verhaal te delen. Ik vertelde daar dat ik niet begreep dat wij weg moesten omdat er tyfus heerste. De interviewster zei toen: dat kan ik uitleggen. Ik dacht dat ik door de grond zakte en kreeg kippenvel. Zij vertelde dat wij een commodity waren geworden: handelswaar. De kinderen waren belangrijk en moesten gespaard blijven om zo nodig uitgewisseld te kunnen worden. Dat was de verklaring voor het wonder van het overleven. Voor mij bleef het toch een wonder.

De oorlog die, ik eigenlijk niet bewust meegemaakt heb, kwam steeds dichterbij. De slogan: Je kunt een kind wel uit de oorlog halen, maar hoe haal je de oorlog uit een kind?, werd steeds meer

op mij van toepassing. Zeker toen Rusland de Oekraïne aanviel.

Ik kreeg steeds meer het gevoel dat ik in de Tweede Wereldoorlog terecht was gekomen. Dat ik nu bewust de oorlog meemaak. Er gebeuren daar aanvallen zoals zoveel jaar geleden. Geweld, vernielingen en landje pik. En alsof dit nog niet genoeg herinneringen opriep bij onder andere de holocaust-overlevenden, kwam de aanval van Hamas op Israël op 7 oktober vorig jaar. Er werden duizenden raketten afgevuurd vanuit Gaza.

Er was een pogrom in een kibboets. Er waren 1300 burgers en militairen gedood en er zijn 200-250 personen als gijzelaars naar Gaza overgebracht.

Voor wat er nu gaande is, heb ik geen woorden en ik hoop dat er snel een vrede kan komen. Maar wat ik het ergste vind, is dat de Joden over de hele wereld schuldig worden bevonden aan wat er in Israël gebeurt. Door de eeuwen heen krijgen de Joden van alles de schuld. Zij hebben het gedaan. Het antisemitisme steekt weer de kop op. Eigenlijk sluimert het altijd.

Daarom is het zo belangrijk dat wij de Holocaust blijven herdenken,
dat we de geschiedenis blijven vertellen, opdat wij niet vergeten.
We moeten elkaar respecteren, met elkaar blijven praten en elkaar
niet veroordelen voor ons anders zijn.

Misschien lijkt uit mijn verhaal dat ik ongeschonden uit de oorlog
ben gekomen. Enerzijds wel, anderzijds niet. Geen ouderliefde
krijgen in je eerste levensjaren, geeft problemen voor alle kinderen.
Alles overdenkende merk ik steeds meer dat ik moeite heb met
hechten en met emoties, waardoor ik soms te direct overkom.

Ik wil eindigen met een gedicht van Leo Vroman en wil U vragen
elkaars hand te pakken als teken van verbondenheid.

Kom vanavond met verhalen
Hoe de oorlog is verdwenen
En herhaal ze honderd malen
Alle malen zal ik wenen.